

Skolefællesskaber og økonomi

Når elevtallet falder, bliver der færre penge til skolerne

I Silkeborg Kommune bliver budgettet til skoleområdet tilpasset udviklingen i antallet af børn i skolealderen i kommunen. De penge skoleområdet råder over bliver på den måde færre, når antallet af børn i alderen 6-16 år falder. Tilpasningen af budgettet sker for alle kommunens serviceområder. Ældreområdet budget justeres opad, når der som nu kommer flere ældre, ligesom budgettet for børnepasningsområdet justeres nedad, når antallet af børn i 0-5 års alderen falder.

I løbet af de næste år viser befolkningsprognosen, at antallet af børn i skolealderen falder med 400 børn. Det er et fald på ca. 4 % af elevtallet. Faldet medfører, at det samlede budget til skoleområdet vil blive reduceret tilsvarende, hvilket svarer til ca. 24 mio. kr. årligt

Tilpasning til lavere elevtal er en udfordring

Det logiske vil være tildele færre midler til de skoler, hvor elevtallet falder. Dette er imidlertid ikke en mulighed i den nuværende struktur, fordi skoler med få elever i klasserne ikke vil have råd til at gennemføre undervisning med én underviser i alle klasser.

Silkeborg Kommune har følgende muligheder for at håndtere det faldende elevtal:

1) At flytte flere ressourcer mellem skoler med mange elever i klasserne til skoler med få elever i klasserne:

For at kunne gennemføre undervisning alle steder kan der gennemføres "skævvridning", så skoler med små klasser får flere penge pr. elev end skoler med store klasser. Dette gøres allerede nu. I skoleåret 2015/2016 - hvor ca. 25% af klasserne har under 20 elever - bliver der i alt fordelt 6,7 mio. kr. fra skoler med store klasser til skoler med små klasser.

Det faldende elevtal medfører, at der bliver flere små klasser, og at de små klasser bliver mindre. I 2020/21 vil 40 % af alle klasser være under 20 elever. En skævvridning i denne størrelsesorden vil medføre en væsentlig kvalitetsforringelse af folkeskolen samlet set og store forskelle mellem udgifterne pr. elev.

2) At lade skolerne undervise flere årgange sammen:

Folkeskolelovens § 25 giver mulighed for at sammensætte klasser med flere årgange sammen på skoler op til 7. kl., som har 300 elever eller derunder. Børne- og Ungeudvalget har valgt, at samlæsning ikke skal være en forudsætning for en økonomisk bæredygtig skole.

3) Ændre skolestrukturen, så der bliver mulighed for at samle eleverne i større klasser:

Børne- og Ungeudvalget har valgt at foreslå en ændret skolestruktur, både fordi en ny struktur kan give bedre rammer for udvikling af kvaliteten og for at imødegå de økonomiske udfordringer.

Skolefællesskaber – et bud på at håndtere det faldende elevtal

Skolefællesskaber giver mulighed for at håndtere de økonomiske udfordringer, fordi eleverne kan samles i større klasser. Hver gang antallet af klasser til det samme antal elever kan nedbringes med én, frigives der ca. 650.000 kr. De frigivne midler kan bruges til andre opgaver end klasseundervisning med én lærer til én klasse. De andre opgaver drejer sig f.eks. om vikardækning, specialundervisning, holddeling, vejlederfunktioner, deltagelse i skolefester etc.

Ved etablering af de 9 skolefællesskaber vil der i skoleåret 2020/2021 ved en optimalt udnyttet klassefordeling være mulighed for at samle eleverne i 400 klasser i stedet for i 459 klasser. Dette svarer til 59 færre klasser færre og medfører knap 40 mio. kr. frigivne midler i alt på skolerne.

Mulighederne er forskellige fra skolefællesskab til skolefællesskab. I enkelte skolefællesskaber, hvor skolerne allerede har mange elever i hver klasse, vil det kun være muligt at reducere antallet af klasser med én. I den anden ende har et skolefællesskab med flere skoler med små klasser, teoretisk mulighed for at reducere antallet af klasser med 19.

Det er dog langt fra sikkert, at alle muligheder vil blive benyttet fuldt ud. Indfasningsplanen hvor der ikke sker ændringer i classesammensætningen det første år, giver mulighed for at skoleafdelingen, den nye ledelse og bestyrelse kan dykke ned i mulighederne i det enkelte fællesskab. Det kan også vise sig, at der i et mindre omfang fortsat vil være behov for skævvridning - at tildele flere penge pr. elev i nogle skolefællesskaber end i andre.

Teoretisk eksempel på reduktion i antallet af klasser

For at give et billede af, hvad det kan betyde at samle eleverne i færre klasser har Skoleafdelingen udarbejdet et teoretisk eksempel. Eksemplet tager udelukkende udgangspunkt i antallet af elever. I praksis vil overvejelser om eksisterende relationer mellem elever/forældre på de forskellige skoler, fysiske rammer, befordringsmuligheder, forældrenes ønske til skolevalg og andet også indgå.

I eksemplet der fokus på økonomi og ikke den praktiske gennemførelse herunder befordring. I forhold til økonomi omkring befordring, så er kommunen ansvarlig for at arrangere og betale befordring til elever, der har langt til skole eller en farlig skolevej. I gennemsnit betaler Silkeborg Kommune i dag 3.300 kr. pr. elev der befordres til skole for kommunens regning. Selvom udgifterne til befordring stiger, så vil udgifterne til befordring ikke overstige gevinsten ved at reducere antallet af klasser. I runde tal, så kan der befordres små 200 elever for de midler der frigives ved at reducere med 1 klasse.

For at gøre eksemplet så konkret som muligt er det udarbejdet med udgangspunkt i et skolefællesskab, som findes i forslaget til ny struktur, bestående af Bryrup, Frisholm og Gjessø skoler. Der er taget udgangspunkt i skoleåret 2020/2021 og en undersøgelse af, hvordan der i dette skoleår kan opnås flere frie midler. I eksemplet er der valgt at se på de forskellige trin, hver for sig: Overbygningen, mellemtrinet og indskolingen.

Skolefællesskabet Bryrup, Frisholm og Gjessø

Skolefællesskabet Bryrup, Frisholm og Gjessø vil ifølge prognosen i skoleåret 2020/2021 have i alt 880¹ elever. I den nuværende skolestruktur vil eleverne være fordelt i 42 klasser med en gennemsnitlig klassekvotient på 21,0 elever. Klassekvotienten svinger mellem 14 og 28 elever pr. klasse.

Hvis der tildeles ressourcer pr. elev på samme niveau som i skoleåret 2015/2016, og der ikke flyttes ressourcer fra skoler med høje klassekvotienter til skoler med lave klassekvotienter, så vil de tre skoler i 2020/2021 få tildelt i alt 33,7 mio. kr. til aflønning af medarbejdere i skoledelen. Hvis opdelingen i klasser gennemføres som i den nuværende struktur, så vil 31,4 mio. kr. - 93% - af lønbudgettet til undervisning være bundet til klasseundervisning. Til andre opgaver som vikardækning, specialundervisning etc. vil der i alt være 2,3 mio. kr.

7.-9. klasse ses som én samlet elevgruppe

I dag er der overbygning på Bryrup Skole og Frisholm Skole. Hvis elever i overbygningen i skoleåret 2020/2021 samles, så eleverne ses som én samlet elevgruppe, så vil det være muligt at reducere antallet af klasser på 7. årgang fra 5 til 4. Det vil betyde at antallet af elever i 7. klasserne i gennemsnit ville blive 23,25 i stedet for 18,5. På 8. og 9. årgang er der ikke mulighed for at etablere færre klasser. På begge årgange er der 3 klasser med i gennemsnit 26,6 i 8. kl. og 23,3 i 9. kl.

En reduktion i antallet af 7. kl. vil frigøre 650.000 kr. til andet end klasseundervisning, hvilket vil medføre at de frie midler øges til 2,95 mio. kr. hvilket svarer til i alt 9% af budgettet til undervisning.

Antallet af elever i de enkelte klasser i overbygningen vil afhænge af, hvordan klasserne sammensættes. Hvis klasserne f.eks. sammensættes er på baggrund af valg af forskellige linjer, så vil klassestørrelsen afhænge af elevernes linjevalg. Overbygningens fysiske placering kan i udgangspunktet være sammen på den skole, hvor der er bedst plads og med tema/linjedage der, hvor der er de bedste faciliteter.

I de foregående skoleår fordeler elevtallet sig sådan, at antallet af klasser i overbygningen kan reduceres med mellem 1 og 3 klasser, hvis de ses som en samlet gruppe.

4.-6. kl. samles på to undervisningssteder

I dag er der undervisning for 0. til og med 6. kl. på alle tre skoler. Hvis man i skolefællesskabet samler eleverne med henblik på at få en mere robust klassestørrelse og gode muligheder for holddeling på tværs af to klasser på samme årgang, så kan mellemtrinnet f.eks. samles på 2 skoler. I så fald er det nødvendigt, at Bryrup Skoles elever indgår i en sammenlægning, fordi Bryrup Skole på de fleste årgange har 2 spor med 14 til 16 elever i hver klasse. På Gjessø og Frisholm skoler er der henholdsvis 1 og 2 spor med mellem 20 og 28 elever i klasserne.

---

¹ Hvis prognosen udregnes for elevtallet i alt på de tre skoler, og ikke fordelt på klasser bliver det samlede elevtal 2 elever færre. Dette skyldes forskellig afrunding i de to opgørelsesmetoder.

En mulighed kunne være, at se eleverne fra Gjessø og Bryrup skoler som én gruppe fra 4. klasse. I skoleåret 2020/2021 vil det være muligt at samle eleverne på 4. og 5. årgang fra disse to skoler i 2 klasser i stedet for 3. Den gennemsnitlige klassekvotient i mellemtrinnet vil så øges fra 20,6 til 24. Udsvinget i klassestørrelser vil være fra den mindste i Frisholm på 21 elever til den største med elever fra Bryrup og Gjessø på 27.

En reduktion i antallet af klasser på 4. og 5. årgang med i alt 2 klasser vil frigive ca. 1,3 mio. kr. til andre opgaver end klasseundervisning. Hvis overbygningen ses som et samlet tilbud og mellemtrinnet fordeles på 2 skoler som beskrevet, vil antallet af frie timer i alt komme til at udgøre 4,25 mio. kr., hvilket svarer til knap 13%.

Hvis man vælger at samle 4.-6. klasse fra Bryrup og Gjessø kan undervisningen f.eks. organiseres sådan, at klasserne har primært undervisningssted på Gjessø eller Bryrup Skole, men benytter den anden skolebygning 1-2 dage i ugen og/eller har længere temaforløb i den skolebygning, som ikke er primært undervisningssted.

Andre muligheder for at skabe robuste klasser i 4. til 6. årgang i dette skolefællesskab kunne enten være at samle eleverne fra Frisholm og Bryrup eller, at se alle elever på disse årgange i skolefællesskabet som én elevgruppe, hvor klasserne blev sammensat uafhængigt af de nuværende skoledistrikter.

I perioden fra skoleåret 2017/2018 og til 2020/2021 vil antallet af klasser på mellemtrinnet kunne reduceres med 0 til 2, hvis mellemtrinnet fra det nuværende Bryrup og Gjessø skoledistrikt ses som en samlet elevgruppe. Hvis alle elever på mellemtrinnet i skolefællesskabet blev set som en samlet elevgruppe, kunne antallet af klasser i mellemtrinnet reduceres med 2 til 3 i disse skoleår.

0.-3. kl. de gamle distrikter viskes ud

Fra skoleåret 2019/2020 har skolefællesskaberne ifølge indfasningsplanen mulighed for at reducere antallet af klasser i indskolingen. Hvis skolefællesskabet fortsat ønsker at have indskolingsundervisning på alle skoler, kan dette f.eks. gennemføres ved at udviske de tidligere skoledistriktsgrænser. I så fald kan klasserne i indskolingen sammensættes med udgangspunkt i elevernes bopæl, tilpasset f.eks. forældreønske og søskendeforhold. En mulighed kunne være at prioritere, at elever bosiddende på samme vej komme i samme klasse, men ikke nødvendigvis have primær undervisning på den nuværende distriktsskole. Denne classesammensætning i indskolingen vil gøre det muligt, at lade eleverne forblive i samme stamklasse, også selvom de fra 4. klasse samles på 2 matrikler.

I skoleåret 2020/2021 er det muligt at reducere antallet af klasser med 2 ved at sammensætte klasser på tværs af de nuværende skoledistrikter i 0. årgang og 3. årgang, hvor der i den nuværende struktur vil være henholdsvis 4 og 5 spor i alt. Skolefællesskabet vælger at se de børn som skal begynder i 0.kl. som en gruppe, men lader eleverne på 3. årgang fortsætte i de nuværende klasser indtil de begynder i 4. klasse hvor elever i Bryrup og Gjessø får nye klassekammerater.

En reduktion i antallet af klasser med én klasse på 0. årgang i skoleåret 2020/2021 vil medføre at den gennemsnitlige klassestørrelse i 0. klasse stiger fra 19,5 elever til 26. Reduktionen med én 0. klasse medfører, at der bliver frigivet ca. 650.000 kr. til andet end klasseundervisning. Sammenlagt med de frigivne midler fra en ændret classesammensætning i mellemtrinnet og

overbygningen vil skolefællesskabet i alt have 4,9 mio. kr. i frie midler, hvilket svarer til 14,5%.

Ovenstående eksempel viser således, hvordan skolefællesskaberne kan gøre det muligt at holde den økonomiske drift indenfor et realistisk niveau og frigive midler, der kan anvendes til at øge kvaliteten i undervisningen, ved holddeling, pædagoger i undervisningen, supplerende-/specialundervisning osv.